

Open Access innebærer at vitenskapelige publikasjoner gjøres fritt tilgjengelig på web. Forfatter eller opphavsmann beholder opphavsretten til publikasjonen, men gir brukere tillatelse til å lese, laste ned, kopiere, distribuere, skrive ut, søke i eller lenke til fullteksten uten å forlange vederlag.

Sitering av artikkelen i APA (6th):

Gundhus, H.O.I. (2015). Anmeldelse. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 102(1), 91-96.

Dette er siste tekstversjon av artikkelen, den kan inneholde ubetydelige forskjeller fra forlagets pdf-versjon.

Mikkel Jarle Christensen (2012). *Fra det evige politi til prosjektpolitiet. En kamp om position og ideologi*. København: Jurist og økonomforbundets forlag.

av Helene O.I. Gundhus

På bakgrunn av PhD-avhandling fra 2011 har Christensen publisert boken ”*Fra det evige politi til prosjektpolitiet. En kamp om position og ideologi*”. Med utgangspunkt i et pragmatisk sosiologisk perspektiv analyseres politireformer fra ’politien før politiet’ – dvs 1500-tallet - til den danske politireformen av 2007.

Hovedvekten er lagt på reformtekster fra og med 1863. For å gjøre dette håndterbart, har forfatteren gjort noen originale grep. Det empiriske materialet består av danske historiske kilder, mens metoden er hentet fra historisk sosiologi, nærmere bestemt Boltanskis utforming av pragmatisk sosiologi. Selve objektet som undersøkes er kritikker, noe som gjør at retningen omtales som kritikkens sosiologi. Utgangspunktet er en forståelse av at kritikk danner normer for godt politiarbeid, og tilnærmingen er å fokusere spesifikt på aktørenes gjensidige kritikk. Perspektivet forutsetter dermed at kritikk følger visse sosiale normer og bedømmelseskriterier, for å kunne godtas som legitim og gis innflytelse. I Christensens versjon er metodens siktemål å få grep om interne kamper og kritikker for å forstå dannelsen av normer for godt politiarbeid og dermed stille nye spørsmål til historiske kilder. Boltanskis perspektiv skiller seg dermed fra kritisk sosiologi ved at siktemålet ikke er å avsløre og avdekke aspekter ved strukturelle forhold ved fenomenet. Pragmatisk sosiologi har ikke redskaper til dette, men forutsetter en forståelse av aktørene som relativt frie og autonome i sine kritikker.

Med dette som utgangspunkt tas leseren med på en ukjent og ny reise inn i det politihistoriske materialet. Kapitlene i boken er delt inn i fire epoker: ’politien’ før politiet, de borgerlige reformer (1863 og 1871), de industrielle reformer (1911-1973) og det projektive politi (2007). Epokeinndelingen bygger på Boltanski, Thevenot og Chiapellos som i deres felles forskning skiller mellom tre sentrale regimer: borgerregimet, industriregimet og prosjektreget (s. 27). Boken er godt strukturert, slik at resonnementene er lette å følge. Oppskriften er å se på kritikken av de ulike reformene og dertil tilhørende ekvivalensprinsipper (dvs bedømmelsesramme for regimets måling av prestisje og etos), og det lages klargjørende oppsummeringer underveis. Selv fant jeg det hjelpsomt å ta med meg de ulike regimenes tester for suksess gjennom lesningen av boken. Borgerregimet sentrerer testene om administrativ formelle og juridiske kodifiseringer, samt betydningen av korrekt utdanning –

og her er deltakelse et sentralt ekvivalensprinsipp. Det borgerlige politiets legitimitet er fundert på nær relasjon til befolkningen. Når det gjelder industriregimet er en sentral verdi effektivitet. Testene omhandler kvantifiserbare målinger av det målbare og styrbare, samt evalueringer av måloppfyllelse av statistisk karakter, og et sentralisert hierarki er en forutsetning for å gjennomføre dette. Effektiv produksjon er et sentralt ekvivalensprinsipp. Prosjektregimet trekker på normer fra det nye arbeidslivet som vektlegger nettverk, mobilitet og innovasjon. Arbeidsformen forutsetter engasjement fra deltakerne og det sentrale prinsipp er konstant aktivitet. Det gode politiarbeidet er nettverksdannelse, prosjektarbeid, fleksibilitet og gode analytiske kompetanser.

Det lengste kapittel 4, omhandler de industrielle reformer i løpet av 1900-tallet. Det er også her effektivitet kommer inn som en sentral norm. Industrialiseringsbegrepet spiller nettopp på enhetlighet, rasjonalisering og effektivisering som målsettinger. Det er særlig tre forskjellige politifag som tidlig peker seg ut i den industrielle fasen: de juridisk utdannede politimestrene, som kjemper om lokal autonomi, det kommunalt ansatte ordenspolitiet og de statlig ansatte i kriminalpolitiet. Både ordensmakten og politimestrene kjemper mot sentralisering. Rasjonell innretting vil lettere dirigere og styre, samtidig som eliten profesjonaliseres, det vil si kriminalpolitiet. Kampene mellom disse uttrykker godt samfunnets normer for godt politiarbeid. Alle faggrupper kjemper om status ved bruk av ulike kritikker og legitimeringer. Kriminalpolitiet klarer tidlig å definere seg som eliten ved å løfte fram målbare kriterier for god etterforskning knyttet til straffesaksbehandlingen og bekjempelse av alvorlig kriminalitet. Allerede i 1923 omtales mobile oppviglere som sentrale for dannelsen av slike normer, og etter hvert er det alminnelige organiserte forbrytere som overtar rollen (s. 121). Ensartethet, effektivitet og uniformering blir ordenspolitiets kampretorikk mot kriminalpolitiet, en kritikk som går helt tilbake til 1933 (s. 142). Etterhvert utvikles ulike versjoner av idealer for effektiv og ensartet beredskap, innenfor de ulike gruppene. For kriminalbetjenter betød det å understreke det vitenskapelige og tekniske aspektene ved etterforskning, og at bare et *elitekorps* ville holde effektiviteten oppe. For ordenspolitiet ble, i følge Christensens analyse, effektivitet relatert til det ordinære politiarbeidets oppgaver med å rykke ut døgnet rundt – de var kjernen og ryggraden. Politimestrenes versjon av politimessig effektivitet var fundert på selvstendig initiativ og slagkraftig styring basert på juristenes monopol på ledelsesstillinger. I et slikt perspektiv blir utdanning og kompetanse et verktøy for å fremme status for de ulike faggruppene.

Å lese definisjoner av det gode politi ut fra kamper og faglige konflikter er nettopp bokens overordnede grep. For en politiforsker ansatt i politietaten, og som lett kan føle seg fanget av nærhet til de ulike debattene innad i politiet, er det stimulerende å på avstand observere hvordan prinsippene, båret fram av aktørene, kjemper om å definere det gode politiarbeidet i de ulike epokene av dansk politis reformhistorie. Blant annet har kampen om å definere politiet nær sammenheng med oppbygningen og virksomheten til politiets forskjellige fagforeninger, noe Christensen kaller ”den profesjonelle balansen” innad i politiet. Overførbarheten til dagens norske politireformdebatt om sentralisering av politiet er stor. For eksempel, på initiativ fra Riksadvokaten, diskuteres og lages det rapporter om etterforskningsfagets påståtte lave status i forhold til ordenstjeneste og beredskap. Med utgangspunkt i Christensens begrepsapparat kunne en interessant artikkel vært skrevet om aktørenes gjensidige kritikk på temaet.

Christensens analyse av de ulike kritikkene av reform 2007, angir også grenser for hvor langt vi klarer å tenke kritisk i det nære. Reformen, som spesielt kommer til uttrykk i Visionsutvalgets rapport fra 2005, er preget av tre forskjellige eksterne utviklinger: internasjonalisering, rasjonalisering og import av nye prosjektnormer. Reformen fra 2007 var preget av å styrke både det industrielle og prosjektpolitiet (s. 220). Prosjektpolitiet trekker på normer fra det nye arbeidslivet som vektlegger nettverk, mobilitet og innovasjon (s. 206). Prosjektpolitiet kan likevel ses i direkte motsetning til det industrielle politi. Det kommer opp som ideal siden overdreven vekt på effektivitet truer med å skape en rigid organisasjon som ikke løser oppgaver det nye globale samfunn stiller. I denne siste reformperioden kommer derfor spesielt spenningsfelter mellom prosjektpoliti og industrielt politi til syne. Etter implementering ble reform 2007 også sterkt kritisert, og da særskilt ut fra industriell kritikk av reformen. For det første ble den kritisert for manglende responstid, beredskap og effektivitet. Men på grunn av at Visionsutvalgets versjon av effektivitet ble så radikal – det ble for eksempel foreslått nedleggelse av kriminalpolitiet og innføring av tverrfaglige fleksible prosjektarbeid på tvers av faggrenser – ble i følge Christensen gamle dyder om manglende nærhet til befolkningen, synlighet og lokal tilstedeværelse trukket frem som kritikk både internt og av forskere som evaluerte reformen (Balvig, Holmberg og Nielsen 2011). Også flere mindre markante kritikker har stor overføringsverdi til diskusjoner om godt politiarbeid. Som Christensen (s. 226) argumenterer: ”*Når det danske politi privilegerer etterforskningen af den komplicerede kriminalitet over den sociale og præventive arbejde med forskellige grupper i samfundet, er det ikke kun et spørgsmål om trusselvurdering; prioriteringen hænger*

sammen med de interne normer for godt politiarbejde”. Konsekvensen er at det skjer en todeling. Vi får et industrielt og stasjonært politiarbeid som måles ut fra ulike mål- og resultatindikatorer bygget på industriell teknologi- og metodeforståelse av effektivitet, og et prestisjebasert prosjektpoliti som kjennetegnes av nettopp arbeidslivet nye normer for tverrfaglighet, fleksibilitet og mobilitet.

Det er sjeldent man kommer over en bok med så stor relevans for et utenfrablakk på kamper i de pågående skandinaviske politireformer. Politiets samfunnsoppdrag er langt fra selvsagt, entydig og historisk uforanderlig. Samfunnsoppdraget tolkes og er stadig gjenstand for definisjons- og maktkamper. Det mest interessante for meg som leser er nettopp de stadige forhandlingene og sammenblandingene av prinsippene for godt politiarbeid. Dette løfter Christensens analyse ut av en unyansert hypotesetesting av Boltanskis teori. Det er nettopp når Christensen nyanserer og fremhever kompleksiteten og hybriditeten at jeg opplever at noe er på spill. Det er når dominerende normer og tester utfordres og balansen skifter at spenninger og sentrale transformasjoner kommer til uttrykk.

Selv skulle jeg sett at forfatteren behandlet innovasjoner i ordenspolitets og deres prosjektformer mindre overfladisk. Riktignok preges ordenspolitiet av økende mål- og resultatstyring som vanskelig fanger opp slike innovasjoner og presser ordenspolitets inn i uttrykningstid og kvantitative måltall (som for eksempel trafikkkontroller). Men samtidig skjer det mye innovasjon i praksisfeltet når det gjelder å organisere patruljevirkosheten mer forskningsbasert ut fra teorier om alt fra tillit til politiet (prosessrettferdighet) til avskrekking på rett sted til rett tid (hot spot policing). Det er først og fremst komplisert transnasjonal etterforskning som Christensen forstår som uttrykk for den nye eliten – prosjektpolitiet. Christensen overser dermed prosjektformene, nettverksarbeid og normer fra det nye arbeidslivet som forsøkes anvendes innenfor kriminalitetsforebygging på alminnelig kriminalitet, som f.eks POP (s. 207). Dette kan ha noe med hvorvidt slike arbeidsformer kommer tilsyne i det empiriske materialet, som i stor grad er nasjonalt forankret og tilvirket, ikke lokalt. Det er mye politiarbeid som forblir evaluert lokalt, i den grad det blir skrevet rapporter på prosjektene, enten de kalles POP eller etterretning. Dreiningen går imidlertid i norsk sammenheng i økende grad mot å skriftliggjøre og dokumentere både hva som gjøres og hvorvidt mål er oppnådd. Norske offentlige utredninger framhever også i stor grad de sentraliserte fagenheter fordi de skal håndtere kompleks organisert kriminalitet begått av ’mobile kriminelle’, i tråd med Christensens resonnement. I stor grad dyrkes kompetanse som skal styrke etterforskningens forebyggende formål.

Som Christensen skriver tilslutt, så har den pragmatiske sosiologi noen svakheter, spesielt når den anvendes på historisk materiale. Den pragmatiske sosiologi dyrker aktørenes kritiske kompetanser, og hvorvidt de i praksis er relativt autonome frie aktører kan diskuteres. Først og fremst bunner problemet i at «*faktiske analyser av kampen om at definere dansk politi konstant peger i retning av strukturelle forhold, som den pragmatiske sosiologi ikke har redskaber til at analysere.*» (s. 243). Denne uavklarheten har i følge Christensen ført Boltanski i retning av kritisk sosiologi, og hans eget perspektiv til en krysning mellom kritisk og pragmatisk sosiologi. Som han selv skriver så har den pragmatiske sosiologi vært sentralt i identifiseringen og analysene av aktørenes kamper og endringer av forestillinger om det gode politiarbeidet, som igjen har blitt supplert med kritiske innsikter om de ulike aktørenes posisjoner. Dette reflekteres i de nye normene for godt politiarbeid: det 20. århundrets kamp er definert av kriminalpolitiets posisjon, som igjen er en effekt av deres tidligere tilkjempelse som intern elite, og der ordenspolitiet gjennom århundret var et sterkt kollektiv karakterisert av lav prestisje. I det siste århundret henger skapelsen av rekke nye normer sammen med konstruksjonen av ny elite i det europeiske sikkerhetsfeltet, som har tatt til seg og bruker arbeidslivets nye individualiserte idealer som legitimeringer.

På sett og vis blandes dermed forståelser av aktørenes og deres strukturelle posisjoner i Christensens historiske sosiologi, noe jeg ser på som en klar styrke ved boken. Styringsmekanismer for det industrielle politiet eksisterer side om side med prosjektpolitiet, og dette danner igjen nye kryssninger mellom de ulike kritikkene. I følge Christensen er det det europeiske politisamarbeidet som peker en vei ut av fokus på målbarhet og det rutinepregede politiarbeidet. Samtidig peker denne veien på en advarsel: hvis de beste politibetjenter rekrutteres til prosjektpolitiet, innebærer det i følge Christensen også at de 'beste' politibetjenter går inn i lukkede internasjonale nettverk – det blir ikke dem som publikum møter. Disse aspektene ved prosjektpolitiet er ennå ikke *egentlig* kritisert, og hvor denne kritikken vil komme fra og hva slags styrke kritikken vil ha vil være avgjørende for hva som kommer etterpå, konkluderer Christensen. Dette er en interessant tanke jeg blir nysgjerrig på å følge videre i både egen og andres politiforskning. Resonnementet peker også på flere felter for videre forskning. For det første analyser av et politi som i større grad polisierer på avstand, gjennom ulike samarbeidsnettverk og med siktemålet å bekjempe organisert kriminalitet, for det andre hvilke konsekvenser dette har for normer for godt politi, og for det tredje konsekvenser for faktisk utførelse av godt politiarbeid. Ut fra bokens resonnement kan man også se for seg ulike fremtidsscenarioer når det gjelder kritikker. En økt vektlegging av

industriell måling av ordenspolitiet og det forebyggende politiet, kan fremme en ny kritikk som vektlegger betydningen av hvordan politiet utfører sin service overfor befolkningen den er satt til å betjene, jamfør prosessrettferdighetstoriene og standarder for godt politiarbeid. Men den kan også fremme en kritikk som understreker betydningen av å utskille ordensoppgaver til private aktører, i tråd med trender innenfor forskning på plural politisk virksomhet i bredere forstand, noe som vil få innvirkning på ordensoppgaver som offentlig gode. Med Christensens analytiske blikk blir det interessant å følge dette videre.

Professor, dr. polit. Helene O. I. Gundhus, Politihøgskolen

Postboks 5027, N-0301 Oslo

E-post: helgun@phs.no